

Prof. dr hab. inż. arch. Jan TAJCHMAN

Urodził się 21 maja 1929 r. w Krośniewicach w rodzinie nauczycielskiej. W latach 1945–49 i 1957–58 aktywnie działał w Związku Harcerstwa Polskiego. W 1953 r. ukończył studia na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej (gdzie był uczniem profesora Władysława Czarneckiego), a w roku 1962 zostaje absolwentem kierunku konserwatorstwo na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Siedem lat później ukończył kurs konserwatorski zorganizowany przez Centro Internazionale di Studi per la Conservazione ed il Restauro dei Beni Culturali w Rzymie. W 1974 r. obronił pracę doktorską na Politechnice Wrocławskiej otrzymując tytuł doktora nauk technicznych. Na tej samej uczelni przedstawił w roku 1989 rozprawę habilitacyjną i uzyskał stopień doktora habilitowanego.

Po studiach w Poznaniu powrócił do Torunia, gdzie pracował jako nauczyciel w Technikum Budowlanym oraz jako projektant dla Biura Projektów Inwestycyjnych Skupu. W 1960 r. rozpoczął pracę w Oddziale Toruńskim P.P. Pracowni Konserwacji Zabytków, gdzie do 1974 r. pełnił funkcję kierownika Pracowni Projektowej, a w latach 1974–1990 – kierownika Zespołu Sprawdzającego. Działalność projektową i konserwatorską umiejętnie godził z pracą dydaktyczno-naukową w Instytucie Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa UMK: w okresie od 1955 do 1966 był zatrudniony jako asystent i starszy asystent, a w latach 1966–1990 jako starszy wykładowca. W 1990 r. objął stanowisko docenta, a następnie awansował na stanowisko profesora nadzwyczajnego. W 1996 r. nadano mu tytuł profesora zwyczajnego.

Na UMK wykładał m. in.: *Historię technik budowlanych z elementami materiałoznawstwa, Konserwację i restaurację zabytków architektury, Inwentaryzację zabytków architektury*. Prowadził seminarium magisterskie poświęcone problematyce historycznej i konserwatorskiej zabytków architektury. Był promotorem ponad 100 prac magisterskich i 3 doktorskich.

W pracy dydaktycznej poza UMK swoimi doświadczeniami i wiedzą dzielił się także z alumna-
mi Wyższego Seminarium Duchownego w Toruniu (1992–2002), studentami Wydziału Technologii Drewna SGGW w Warszawie (2000–2003) oraz słuchaczami konserwatorskich studiów podyplomowych Politechniki Warszawskiej i Politechniki Łódzkiej i UTP w Bydgoszczy. Jako dydaktyk zawsze ogromną wagę przywiązywał do przekazywania wiedzy konserwatorskiej tym środowiskom i grupom zawodowym, które współdecydują o przebiegu prac konserwatorskich i o losach zabytków. Organizował kursy konserwatorskie dla pracowników PP PKZ (architektów w latach 1965–1969 i średniego personelu technicznego w latach 1968–1976) oraz dla członków Komisji Episkopatu Polski ds. Sztuki Kościelnej (1994–96). Z jego inicjatywy powołano na UMK w latach 70. studia zaoczne z zakresu konserwatorstwa, a w roku 1996 konserwatorskie studia podyplomowe.

Zainteresowania badawcze Profesora Jana Tajchmana objęły złożoną problematykę historyczną i konserwatorską zabytków architektury. W swoich naukowych dociekaniach z zakresu historii technik budowlanych koncentrował się przede wszystkim na zagadnieniach

związanych z zabytkową stolarką architektoniczną i z historycznymi konstrukcjami więźb dachowych. W ostatnich latach coraz więcej uwagi poświęcał Profesor teorii konserwacji zabytków architektury. Rezultaty swoich prac badawczych opublikował w kilku pozycjach książkowych i w ponad 100 artykułach. Do najważniejszych należy zaliczyć: *Więźba dachowa ratusza toruńskiego z 1727 r.*, Rocznik Muzeum w Toruniu. 1992 t. IX.; *Stropy drewniane w Polsce – propozycja systematyki*, BMiOZ, seria C, Studia i materiały, t. 4, Warszawa 1989; *Stolarka okienna w Polsce. Rozwój i problematyka konserwatorska*, BMiOZ, seria C, Studia i materiały, t. 5, Warszawa 1990; *Stolarka okienna. Słownik terminologiczny architektury*. Warszawa 1993; *Kamienica Pod Gwiazdą w Toruniu i jej problematyka konserwatorska*. AUNC. Zabytkoznawstwo i Konserwatorstwo, Toruń 1994, T. XXV; *Konserwacja zabytków architektury – uwagi o metodzie*, Ochrona Zabytków 1995, z. 2; *Czynniki kształtujące i warunkujące ochronę i konserwację zabytków architektury* [w:] *Architectura et historia. Studia Mariano Arszyńskiego septuagenario dedicata*. Pod red. M. Woźniaka. Toruń 1999; *Adaptacja zabytków architektury w świetle współczesnej teorii ochrony i konserwacji dóbr kultury* [w:] *Konserwacja, wzmacnianie i modernizacja budowlanych obiektów historycznych i współczesnych*, Kielce 2001; *Problem rozbudowy neogotyckich kościołów ceglanych na przykładzie dwóch realizacji* [w:] *Cegła w architekturze środkowo-wschodniej Europy*. Malbork 2002; *Aranżacja i wyposażenie zabytkowych prezbiteriów adaptowanych do liturgii posoborowej (problematyka liturgiczna, konserwatorska i artystyczna)*, Katowice 2008; *Toruńskie zabytki architektoniczne adaptowane na potrzeby Muzeum Okręgowego w Toruniu* [w:] *Księga pamiątkowa 150-lecia Muzeum Okręgowego w Toruniu 1861–2011* (pod red. K. Mikulskiego i E. Okonia) Toruń, Muzeum Okręgowo, 2011.

Ważnymi dla ochrony zabytków są ostatnie prace Profesora: *Na czym polega metoda ochrony, konserwacji i zagospodarowania ruin zamkowych* [w:] *Zamki w ruinie – zasady postępowania konserwatorskiego* (red. B. Szmygin, P. Molski) ICOMOS Warszawa–Lublin 2012; *Toruńskie elewacje w typie tzw. Domu Kopernika* [w:] *Stare i nowe dziedzictwo* (red. J. Raczkowski) Toruń 2013; *Standardy opracowywania dokumentacji projektowej dla tzw. zabytków nieruchomych (propozycja)*; ICOMOS 2013 (wersja elektroniczna); *Analiza zakresu kształcenia i innych czynników mających wpływ na działania architektów i inżynierów budowlanych w dziedzinie konserwacji i restauracji zabytków architektury w Polsce* [w:] *Nauczanie i popularyzacja ochrony dziedzictwa* (red. B. Szmygin) ICOMOS Warszawa–Lublin 2014; *Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy a przyczyny jego degradacji w Polsce oraz drogi do jej powstrzymania* [w:] *Prawo ochrony zabytków* (red. K. Zeidler) Gdańsk: Uniwersytet Gdański, 2014.

Główne kierunki jego działalności architektonicznej i konserwatorskiej określa tak bliska Profesorowi sentencja: *conservatio est aeterna creatio*. W jego dorobku twórczym na pierwszy plan wysuwają się przede wszystkim projekty i realizacje z zakresu architektury sakralnej. Charakterystycznym rysem jego działalności konserwatorskiej jest dążenie do urzeczywistnienia w praktyce teoretycznych założeń Karty Weneckiej. W dorobku artystyczno-konserwatorskim znajduje się ponad 60 realizacji, a także liczne ekspertyzy z zakresu konserwacji zabytków architektury i stolarki budowlanej. Jest autorem projektów rozbudowy zabytkowych kościołów w Ciechocinku (1983), Lubsku (1997) i Zawadzcu (2005), projektów wyposażenia wnętrz katedr w Sankt Petersburgu (1996–97) i Moskwie (1998–99), a także projektów adaptacji dawnych

prezbiteriów do wymogów liturgii określonych przez Sobór Watykański II (kościóły: NMP w Toruniu, św. Walentego w Łążynie i katedra w Płocku). Do bardzo ważnych osiągnięć Profesora należy zaliczyć opracowanie (razem z prof. Marianem Arszyńskim) dokumentacji do wniosku o wpis Torunia na Listę Dziedzictwa Kulturalnego UNESCO.

W ciągu ponad pięćdziesięciu lat pracy na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika Profesor pełnił ważne funkcje administracyjne. W latach 1990–2002 był kierownikiem Zakładu Konserwatorstwa. W latach 1990–1996 dwukrotnie wybrano go na Dziekana Wydziału Sztuk Pięknych, był członkiem Senatu UMK. Przez wiele lat był kierownikiem Zaocznego Studium Konserwacji Zabytków Architektury, a następnie Zaocznego Studium Ochrony Dóbr Kultury oraz Studiów Podyplomowych z zakresu Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa Sztuki Kościelnej. Obecnie kieruje Studiami Podyplomowymi Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa Dziedzictwa Architektonicznego.

O wielostronności zainteresowań i pełnej zaangażowania postawie Profesora świadczy także długa lista stowarzyszeń, organizacji i komisji eksperckich, w których działał i działa po dzień dzisiejszy: Sekcja Architektury i Urbanistyki oraz Ochrony Zabytków IV Wydziału PAN (1969–92), ICOMOS (1971–2000), Stowarzyszenie Architektów Polskich (od 1954), Stowarzyszenie Historyków Sztuki (od 1964), Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków (od 1984), Rada Konserwatorsko-Budowlana Diecezji Toruńskiej (od 1994), Wojewódzka Rada Ochrony Dóbr Kultury w Bydgoszczy (1965–80) i w Toruniu (1975–89), Kujawsko-Pomorska Wojewódzka Rada Ochrony Dóbr Kultury (od 2003). Ponadto w latach 1993–2002 był członkiem Komitetu Redakcyjnego kwartalnika *Ochrona Zabytków*. Jest członkiem honorowym PKN ICOMOS.

Za swoją działalność naukową, artystyczną, konserwatorską i pedagogiczną był wielokrotnie nagradzany i odznaczany. Został uhonorowany między innymi Medalem Komisji Edukacji Narodowej, *Nagrodą Roku 1989* Stowarzyszenia Architektów Polskich, papieskim medalem *Pro Ecclesia et Pontifice* oraz nagrodą GKZ i PKN ICOMOS im. Profesora Jana Zachwatowicza, a także medalami Thorunium i *Za zasługi dla miasta Torunia na wstędze*.

